نماز جماعت

نویسنده:

اسحاق دبیری رحمه الله

عنوان کتاب: نماز جماعت

نویسنده: اسحاق دبیری رحمه‌الله

مترجم:

موضوع: فقه و اصول - احکام عبادات (نماز، روزه، زکات و حج)

نوبت انتشار: اول (دیجیتال)

تاریخ انتشار: آبان (عقرب) ۱۳۹۴شمسی، ۱٤۳٦ هجری

منبع: کتابخانه عقیده www.aqeedeh.com

این کتاب از سایت کتابخانۀ عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

ایمیل: **book@aqeedeh.com**

سایت‌های مجموعۀ موحدین

www.mowahedin.com
www.aqeedeh.com
www.videofarsi.com
www.islamtxt.com
www.zekr.tv
www.shabnam.cc
www.mowahed.com
www.sadaislam.com

contact@mowahedin.com

بسم الله الرحمن الرحیم

فهرست مطالب

فهرست مطالب .... أ

مقدمه ۱

نماز اولین فرض‌ها و واجبات دیــن مبین إســلام بعد از شهادتین است: ۱۱

منــزلت نماز در بین دیگر عبادات ۱۱

واجب بودن نماز جماعت ۱۲

بعضی از آثار و أقوال صحابه و تابعین در وجوب نماز جماعت ۱۳

حکمت فرض شدن نماز جماعت و منافع آن: ۱۸

جزای کسانیکه نماز جماعت را بدون عذر ترک می‌کنند:................ ۲۰

بعضی از آداب رفتن به نماز جماعت: ۲۲

تعدادی که جماعت با آنها منعقد می‌شود: ۲۶

بعضی از آداب نماز جماعت.. .... ۲۸

عذرهایی که می‌شود با آن‌ها نماز جماعت را ترک کرد: ۳۰

فضیلت نماز جماعت: ۳۱

فضیلت نماز صبح و عشاء: ۳۴

فضیلت نماز صبح و عصر: ۳۵

مقدمه

الحمد لله رب العالـمين والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والـمرسلين محمد بن عبدالله وعلى آله وصحبه ومن تبعه بإحسان إلى يوم الدين أما بعد:

باریتعالی می‌فرماید: ﴿يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ خُذُواْ زِينَتَكُمۡ عِندَ كُلِّ مَسۡجِدٖ وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ وَلَا تُسۡرِفُوٓاْۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُسۡرِفِينَ ٣١﴾ [الأعراف: ٣١].

«ای پسران آدم زینت خود را نزد هر مسجد بگیرید یعنی در هر نماز و طوافی بهترین هیئت را داشته باشید، و بخورید و بیاشامید و اسـراف و زیاده روی نکنید که خدا اسراف کنندگان را دوست نمی‌دارد و رفتارشان را نمی‌پسندد».

و همچنین می‌فرماید: ﴿وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا ١٨﴾ [الجن: ١٨].

«مساجد همه برای خدای یکتاست، بنابر آن همراه خدا هیچکس دیگری را عبادت نکنید که مسجد اختصاص به عبادت خدای یکتا دارد».

و باز باریتعالی در آیه دیگر می‌فـرماید: ﴿لَا تَقُمۡ فِيهِ أَبَدٗاۚ لَّمَسۡجِدٌ أُسِّسَ عَلَى ٱلتَّقۡوَىٰ مِنۡ أَوَّلِ يَوۡمٍ أَحَقُّ أَن تَقُومَ فِيهِۚ فِيهِ رِجَالٞ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُواْۚ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلۡمُطَّهِّرِينَ ١٠٨﴾ [التوبة: ١٠٨].

«(ای رسول خدا) هیچگاه در مسجد ضرار ایشان به نماز مایست، آن مسجد شایستگی نماز رسول خدا را ندارد، برای اینکه مسجد قباء که از نسختین روز آمدنت به مدینه بر پرهیزگاری و ترس از خـدا شالوده گذاری

شده است به نماز خواندنت در آن شایسته‌تر است، زیرا در مسجد قباء مردمی پاک و مهذب وجود دارد که خود را پاکیزه نگهداشتن، و از نفاق و بد دلی دور داشتن، و از أخلاق ناپسندیده خود را پاک ساختن، و خود را با آب شستن و وضوء و طهارت داشتن، دوست می‌دارند، و خدا پاکیزگان را دوست می‌دارد».

مقصود مسجد ضرار بود که منافقان آن را بنا کرده بودند[۱].

همچنین مسجدی که بر تقوا بنا شده است مسجد رسول الله ﷺ نیز می‌باشد.

خداوند عز وجل بنای مساجد را برای مسلمان مشروع کرده، تا اینکه این مساجد مکان و جایگاه عباداتی که در قرآن و سنت پیامبر ﷺ وارد شده باشند، و نماز از مهمترین عبادت‌ها بعد از توحید و خداشناسی است، پس بایستی مسلمانان به نماز اهتمام بهتر و بیشتری بدهند و آن را در أوقات خود و همچنانکه خدا و رسول الله ﷺ أمر فرموده‌اند بر پا کنند.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا﴾ [النساء: ۱۰۳].

«نماز فرض بر مؤمنان فریضه وقت دار است که نباید از وقت آن به دنبال افتد».

و از رسول الله ﷺ سؤال شد کدام عمل نزد خدا محبوبتر است آن حضرت فرمودند: «الصلاة على وقتها»[۲].

۱- برای آگاهی بیشتر و بهتر به قصه مسجد ضرار به تفاسیر معتبره مانند تفسیر ابن کثیر و تفسیر ابن جریر طبری و غیره مراجعه کنید.

۲- متفق علیه.

«نماز در وقت از همهء اعمال نزد خـداونـد محبوبتر است».

باریتعالی نماز را در مکانی مخصوص در هر شبانه روز پنج بار فرض فرمودند و آنهم مساجد می‌باشد، پس بر مسلمانان است که این مساجد را احترام گذاشته، و در قلب خود مورد عظمت قرار داده، حق آن را بجا آورند، چنانکه باریتعالی می‌فرماید:

﴿وَمَن يُعَظِّمۡ شَعَٰٓئِرَ ٱللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقۡوَى ٱلۡقُلُوبِ﴾ [الحج: ۳۲].

«کسی که شعائر دین خدا را عظیم و بزرگ و محترم دارد خوشا به حال او که این تعظیم نشانهء دل‌های با تقوا است».

رسول الله ﷺ مردم را در بنا و ساختن مساجد تشویق نمودند.

چنانکه می‌فرمایند: «مَنْ بنى لِلَّهِ مَسْجِدًا بنى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ»[۱].

«کسیکه مسجدی برای رضای خدا در دنیا بسازد، خداوند برای او خانه‌ای در بهشت می‌سازد».

آنهم برای اینکه مردم نماز خود را در آن برپا دارند و در آن به خداوند تقرب جویند و خدا را ذکر و یاد نمایند.

خداوند عز وجل می‌فرماید: ﴿وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ﴾ [طه: ۱۴]. «نماز را برای یاد من بپا دار».

و رسـول الله ﷺ نماز جماعت را بر أمت خود در مساجـد فرض و واجب فرموده، و آنان را به آن أمر و از تخلف از آن نهی فرموده‌اند، پس نبایستی مسلمانان از ادای نماز در مساجد تهاون و کسالت و تخلف ورزیده از آن غافل باشند، و بایستی برای آخرت خود أجر و پاداش ذخیره کنند.

۱- متفق علیه.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿يَوۡمَ لَا يَنفَعُ مَالٞ وَلَا بَنُونَ ٨٨ إِلَّا مَنۡ أَتَى ٱللَّهَ بِقَلۡبٖ سَلِيمٖ ٨٩﴾ [الشعراء: ۸۸-۸۹].

«آنروزی که مال و فرزندان برای إنسان هیچ نفع و سودی نمی‌رساند، و تنها آنکس سـود برد که با دل، با إخلاص، و پاک از شرک و نفاق، به درگاه خدا آید».

و باید دانست که تخلف از نماز جماعت در مساجد از صفات زشت و مذموم منافقین است، چنانکه از عبدالله بن مسعود رضی الله عنهما روایت می‌شود که: «...وما يتخلف عنها إلاَّ منافق معلوم النفاق»[۱].

«از نماز جماعت بجز منافقی که نفاق او معلوم و آشکار است کسی دیگر تخلف نمی‌کند».

و می‌فرماید: «إِنَّ أَثْقَلَ الصَّلاَةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلاَةُ الْعِشَاءِ، وَصَلاَةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا»[۲].

«سختترین و سنگین‌ترین نمازها بر منافقین نماز صبح و نماز عشاء (خفتن) است و اگر می‌دانستند چه أجر و ثواب و پاداشی در آن دو است، هر طور شده به نماز می‌آمدند، اگرچه با خزیدن بود».

و باید مسلمان بداند که بین نماز فریضه و سنت راتبه و غیر راتبه فرق بسیار زیادی است، و فرائض را آشکار کرده، و نوافل را مخفی نماید.

رسول الله صلی الله علیه وسلم می‌فرمایند: «......... فعليكم بالصلاة في بيوتكم فإنَّ خير صلاة الـمرء في بيته إلاَّ الـمكتوبة»[۳].

۱- رواه مسلم حدیث رقم ۶۵۴، ۴۵۳/۱.

۲- متفق علیه.

۳- متفق علیه.

«بر شماست که در خانه‌هایتان نماز بخوانید، زیرا بهترین نماز إنسان نمازی است که در خانه می‌خواند، بجز نمازهـای فـرض که خواندن آن در مسجد بهتر است».

و این عام است در تمامی نمازهای سنت (نوافل) مگر نوافلی که از شعائر اسلام بشمار می‌رود، مانند نماز دو عید فطر و أضحی، و نماز کسوف و خسوف، و همچنین نماز تراویح بر صحیح‌ترین أقوال علماء، که خواندن آنها با جماعت و در غیر از خانه خواهد بود.

پس اظهار فرائض در مساجد و مکان اجتماع مسلمانان خواهد بود، بر عکس نوافل و سنت‌ها، در خانه و دور از مردم بهتر است، زیرا از ریاکاری محفوظ است.

و این کتاب که آن را (نماز جماعت) نامیده‌ایم به مسلمانان فارسی زبان جهان تقدیم می‌داریم، تا اینکه سرمشق و راهنمائی برای آنان باشد و برایشان فرض بودن نماز جماعت در مساجد آشکار و واضح با دلایل محکم از قـرآن و سنت رسول الله ﷺ که در این کتاب ذکر کرده‌ایم قانع و مورد قبولشان واقع گردد.

و در پایان از باری تعالی مسئلت داریم ما و شما را در خدمت به دین مبین إسلام و اتباع و پیروی سنت رسول اکرم ﷺ قولاً و عملاً و طریقتاً موفق گرداند، و این عمل ناچیز را خالصاً برای رضا و خشنودی خود قرار داده ما را أجر و پاداش نیک عطاء فرماید.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالـمين.

نماز در دین مبین إسـلام مقام و منــزلت بزرگی در بین سائر عبادت‌ها را دارد، و آن ستون دین به شمار می‌رود که دین بدون آن کامل نمی‌گردد.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا﴾ [النساء: ١٠٣].

«همانا که نماز برای أهل إیمان حکمی واجب و لازم است».

نماز در تمامی أدیان آسمانی سابق وجود داشته، زیرا نماز از مستلزمات إیمان می‌باشد و در أدای آن تشویق زیادی بر زبان تمامی پیامبران آمده، آنهم بخاطر أثر مهم و بزرگی که در تربیت و إصلاح نفس و روح، و قربت به خداوند دارد، زیرا هیچ چیز مانند نماز نفس را إصلاح و تربیت و آموزش نمی‌دهد، چنانکه پیامبر إبراهیم عليه السلام می‌فرماید:

﴿رَبِّ ٱجۡعَلۡنِي مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي﴾ [ابراهیم: ۴۰].

«ای پروردگارم مرا بر پا دارنده نماز بساز و از نوادگانم کسانی را بر پا دارنده نماز فرما».

و باریتعالی در شأن پیامبرش إسماعیل می‌فرماید:

﴿وَكَانَ يَأۡمُرُ أَهۡلَهُۥ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِۦ مَرۡضِيّٗا ۝٥٥﴾ [مریم: ۵۵].

«إسماعیل عليه السلام قوم و خویشان خود را به نماز و زکات أمر می‌فرمود، و نزد پروردگارش مورد خوشنودی بود».

و باریتعالی به پیامبرش موسی عليه السلام خطاب می‌فرماید:

﴿إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ ۝١٤﴾ [طه: ۱۴].

«من هستم الله، خدای یکتا که نیست معبودی بحق مگر من، یکتائی شایسته ذات پاک یکتای من است، و نماز را برای یاد من بپا دار».

و فرشتگان مادر عیسی عليه السلام را ندا می‌کنند:

﴿يَٰمَرۡيَمُ ٱقۡنُتِي لِرَبِّكِ وَٱسۡجُدِي وَٱرۡكَعِي مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ۝٤٣﴾ [آل‌عمران: ۴۳].

«ای مریم فرمانبردار پروردگارت باش، و سجود و رکوع بنما همراه رکوع کنندگان یعنی عبادت خدا را بجا آور همراه عبادت کاران، نماز بخوان همراه نمازخوانان».

و عیسی؈ از نعمتی که خداوند به او عطاء فرموده است در قرآن می‌فرماید:

﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيۡنَ مَا كُنتُ وَأَوۡصَٰنِي بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ مَا دُمۡتُ حَيّٗا ٣١﴾ [مریم: ۳۱].

«و مرا هر کجا که باشم برای جهانیان مایه برکت و رحمت گردانید، و تا زنده‌ام به عبادت نماز و زکات سفارش فرمود».

و وقتی باریتعالی از بنی‌إسرائیل عهد و پیمان گرفت یکی از مهمترین عنصرهای آن عهد و پیمان ادای نماز بود چنانکه می‌فرماید:

﴿إِذۡ أَخَذۡنَا مِيثَٰقَ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ لَا تَعۡبُدُونَ إِلَّا ٱللَّهَ وَبِٱلۡوَٰلِدَيۡنِ إِحۡسَانٗا وَذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَقُولُواْ لِلنَّاسِ حُسۡنٗا وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ﴾ [البقرة: ۸۳].

«و هنگامی که عهد و پیمان از بنی إسرائیل گرفتیم که بندگی منمائید مگر خدای یکتا را، و با پدر و مادر نکوکاری کنید، و خویشاوندان را مدد کاری، و یتیمان را سرپرستی و نگهداری کنید، و مسکینان و افتادگان را دستگیری کنید، و با زبان خوش با مردم سخن بگوئید مردم را به أمر بمعروف و نهی از منکر به خوبی واداريد و نماز را بر پا دارید، و زکات مال خود را بدهید».

و باریتعالی پیامبر محمد را خطاب می‌فرماید:

﴿وَأۡمُرۡ أَهۡلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصۡطَبِرۡ عَلَيۡهَاۖ لَا نَسۡـَٔلُكَ رِزۡقٗاۖ نَّحۡنُ نَرۡزُقُكَۗ وَٱلۡعَٰقِبَةُ لِلتَّقۡوَىٰ ١٣٢﴾ [طه: ١٣٢].

«تو أهل بیت خود را به نماز أمر کن، و خود نیز بر نماز حق صبور باش، ما از تو رزق و روزی کسی نمی‌طلبیم بلکه ما بتو روزی میدهیم، و فرجام نیک برای پرهیزکاری و ترس از خداست».

بلی نماز ستون إسلام است که بین بنده و خدا ارتباط ایجاد می‌کند، و این دلیل محبت خداوندی و شکر نعمت اوست، و آن حد فاصل و تشخیص دهنده حقیقی بین مؤمن و کافر است، چنانکه رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«الْعَهْدُ الَّذِى بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ الصَّلاَةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ»[١].

«عهد و پیمانی که بین ما مسلمانان و کافران است أدای نماز می‌باشد، و کسیکه نماز را ترک کند کافر شمرده می‌شود».

بلی کسیکه از نماز خواندن کوتاهی کند در بقیه أرکان إسلام بیشتر کوتاهی خواهد کرد، و تمامی ارتباط او به خدا منقطع خواهد شد.

خلیفه راشد أبوبکر الصدیق رضی الله عنه می‌فرماید:

«اعلموا أنَّ أهم أمركم عندي الصلاة فمن ضيعها فهو لغيرها أضيع، واعلموا أنَّ لله عملاً في الليل لا يقبله في النهار، وعملاً في النهار لا يقبله فى الليل»[٢].

١- أخرجه أحمد في المسند ٣٤٦/٥، والترمذى ١٣/٥ ـ ١٤، حديث ٢٦٢١، والنسائي في السنن ٢٣١/١-٢٣٢، وابن ماجه في السنن حديث ١٠٧٩، وصحيح سنن ابن ماجه ١٧٧/١، حديث ٨٨٤، وابن حبان في صحيحه، والحاكم وصححه ووافقه الذهبي ٦/١ -٧.

٢- مجموع فتاوى شيخ الإسلام ابن تيمية ٤٠/٢٢.

«بدانید که مهم‌ترین أمور شما نزد من نماز است، و کسی که نماز را ضایع کرده آن را بجا نیاورد، کارهای دیگر را بطریق اولی انجام نخواهد داد، و بدانید که برای خداوند اعمالی در شب است که انجام آن را در روز قبول نمی‌کند، و اعمالی در روز است که انجام آن را در شب قبول نمی‌کند».

و در شرح و تفسیر این حکمت آمده که آن أعمال نماز است.

پس کسی که به نماز اهانت کرده و تکبر ورزد، مانند اینکه به دین مبین إسلام اهانت ورزیده و نصیب او از إسلام بقدر نصیب او از أدای نماز می‌باشد، و شوق و میل او به إسلام به اندازه شوق و میل او در أدای نماز می‌باشد، پس بر حذر باش که خدا را ملاقات کنی و ارزشی از دین مبین إسـلام در قلب تو نباشـد، زیرا ارزش إسلام در قلب تو به اندازهء ارزشی است که نماز در زندگی و قلب تو دارد.

نماز اولین فرض‌ها و واجبات دیـن مبین إسـلام بعد از شهادتین است:

گواهی دادن که خدائی بحق جز خدای یکتا نیست، و گواهی دادن به اینکه محمدﷺ رسول و فرستاده خداست.

رسول اللهﷺ در مکه سیزده سال مردم را به یکتا پرستی و توحیـد دعـوت فرمود، و از بت پرستی و شرک به خدا نهی کرد، و وقتی مسلمانان در روح و جان ایشان عقیده توحید و یکتا پرستی مستقر و محکم و ثابت گردید، و إیمان کامل به خدا و رسول خداﷺ آوردند، خداوند نماز پنجگانه را بر مسلمانان فرض نمود، و رسول اکرمﷺ سه سال قبل از هجرت به مدینه آن را در مکه أدا می‌کردند.

منـزلت نماز در بین دیگر عبادات

و چون نماز امتیاز و شأن و ویژگی خاص و مهمی در بین سائر عبادات داشت خداوند آن را بدون واسطه و میانجی در شب إسراء و معراج با مخاطب قرار دادن مستقیم رسول اللهﷺ بر او و امتش فرض گرداند.

و به این خاطر بود که رسول اللهﷺ وقتی أمر مهم و یا حادثه ای رخ می‌داد مانند خسوف[1] ماه و کسوف[2] آفتاب بلا فاصله به ادای نماز بر

۱- خسوف: گرفتن ماه، یا از نظر پنهان شدن ماه در شب‌هائی که باید ماه دیده شود، در فارسی: ماه گرفتگی، و ماه گرفت هم می‌گویند. (فرهنگ عمید).

۲- کسوف: گرفته شدن آفتاب، تاریک شدن قرص خورشید. (فرهنگ عمید).

می‌خواستند، تا اینکه رحمت خداوندی شامل حال آن‌ها شده و مشکل آن‌ها حل شود، پس ما باید به رسول اللهﷺ اقتداء و تأسی کنیم و آن عمل را انجام دهیم.

واجب بودن نماز جماعت

نماز جماعت بر مردان در حال سفر و حضر (مقیم بودن)، داشتن امنیت، و در حال ترس و خطر، در همهء این حالت‌ها واجب عینی است.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿وَإِذَا كُنتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ ٱلصَّلَوٰةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُم مَّعَكَ وَلْيَأْخُذُوٓاْ أَسْلِحَتَهُمْۖ فَإِذَا سَجَدُواْ فَلْيَكُونُواْ مِن وَرَآئِكُمْ وَلْتَأْتِ طَآئِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يُصَلُّواْ فَلْيُصَلُّواْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُواْ حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ﴾ [النساء: ۱۰۲].

«و هرگاه در میان جماعت حاضر بودی یا رسول الله و شما ترس دشمن داشتید، و نماز را برای جماعت به پا داشتی، باید گروهی پشت سر تو به نماز بایستند، و گروهی به دنبال ایستند، و آن گروهی که پشت سر تو هستند سلاح خود را بگیرند با خود، وقتی که اینان به سجود رفتند و مشغول نماز بودند، آن طائفه دیگر از پشت شما پاسبانی شما کنند، و این طائفه که پشت سر تو هستند بروند برای پاس زدن، و آن گروه که پاس می‌زدند بیایند و با تو نماز بخوانند، و پرهیز و احتیاط از دست ندهید، و سلاح با خود بگیرید تا آنکه از نماز فارغ شوید».

و در این جا خداوند به پیامبرﷺ امر می‌کند، و امر به رسول اللهﷺ به معنی امر به او و به أمت اوست، اگر آن امر دلالت خصوصیت به رسول

اللهﷺ نداشته باشد، پس این آیه دلیل بر واجب بودن نماز جماعت است، و اجازه ترک نماز جماعت در حال جنگ هم به ایشان نداد.

باریتعالی می‌فرماید:

﴿وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرۡكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ٤٣﴾ [البقرة: ٤٣].

«نماز را بر پا بدارید، و زکات را بدهید، و نماز خود را با نماز گزاران انجام دهید».

و این آیه بر واجب بودن نماز جماعت دلالت می‌کند، و اگر مقصود فقط اقامت نماز بود در آخر آیه ذکر: ﴿وَٱرۡكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ﴾ نمی‌آمد زیرا در أول آیه امر به إقامت نماز شده بود.

بعضی از آثار و أقوال صحابه و تابعین در وجوب نماز جماعت

از أبی هریرهؓ روایت است که رسول اللهﷺ فرمودند:

«وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ، ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا، ثُمَّ آمُرَ رَجُلاً فَيَؤُمَّ النَّاسَ، ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ»[1].

«بخدائیکه جان من در دست اوست تصمیم گرفتم هیزم جمع کرده، سپس دستور دهم تا اینکه أذان بگویند، سپس مردی را به إمامت واگذارم و بطرف مردانی روم که به جماعت حاضر نشده‌اند، و خانه‌هایشان را بر آنان آتش زنم».

۱- متفق علیه.

و از أبی هریره رضی الله عنه روایت است: «أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم رَجُلٌ أَعْمَى فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ. فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ فَرَخَّصَ لَهُ فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ: هَلْ تَسْمَعُ النِّدَاءَ بِالصَّلاَة. فَقَالَ نَعَمْ. قَالَ فَأَجِبْ»[۱].

«مرد نابینائی نزد رسول الله صلى الله عليه وسلم آمد و گفت: کسی ندارم که مرا به مسجد برساند و از آنحضرت إجازه خواست تا در خانه‌اش نماز بخواند، آنحضرت به او إجازه داد و وقتی آن مرد از آن‌جا دور شد و رفت او را صدا کرد و فرمود: آیا أذان را می‌شنوی؟ جواب داد بلی، فرمود: پس جواب أذان را بده، یعنی نماز را با جماعت أدا کن».

و أحادیث خیلی زیادی در وجوب نماز جماعت در مسجد وارد شده که ما به این چند حدیث اکتفا می‌کنیم

از أمیرالمؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه روایت است که گفت: «ما بال أقوام يتخلفون، يتخلَّف بتخلّفهم آخرون، والله لقد هممت أن أرسل إليهم فيجأ في أعناقهم ثم يُقال: اشهدوا الصلاة»[۲].

«چرا و برای چه افرادی از حضور جماعت تخلف می‌کنند، و به خاطر تخلف آنان، دیگران نیز تخلف می‌کنند، به خدا سوگند که تصمیم گرفتم بر آنان مردانی بفرستم تا به گردنشان بزنند وبه آن‌ها بگویند: به نماز جماعت حاضر شوید».

۱- متفق علیه.

۲- كنز العمال - كتاب الصلاة من قسم الأفعال- الباب الخامس في الجماعة وفضلها وأحكامها - فصل في فضلها - رقم الرواية ۲۲۷۹۵-۲۵۲/۸.

و همچنین برای أمراء و فرمانداران شهرها نوشت: «إنَّ أهم أمركم عندي الصلاة فمن حفظها فقد حفظ دينه، ومن ضيّعها فهو لما سواها أضيع، ومن الـمحافظة عليها أداؤها جماعة في الـمسجد، وفي رواية: ولا حظ في الإسلام لـمن ترك الصلاة»[۱].

«مهمترین أمور شما نزد من نماز است، پس کسی که آن را حفظ کند دین خود را حفظ کرده، و کسی که آن را ضایع کند، ضایع کردن چیزهای دیگر برای او آسان تر است، و از محافظت کردن آن این است که نماز با جماعت و در مسجد خوانده شود و در روایتی: و هیچ بهره و نصیب و خوش بختی در إسلام نیست، برای کسی که نماز را ترک کند».

أبوهریرهس می‌گوید:

«لأن يمتلئ أذن ابن آدم رصاصاً مذاباً خيرٌ له من أن يسمع الـمنادي ثم لا يجبه»[۲].

«اگر گوش بنی‌آدم پر از سرب ذوب شده گردد بهتر است از اینکه صدای مؤذن را بشنود ولی آن را إجابت نکند».

از عبدالله بن عباسب سؤال شد:

۱- مراجعه شود به کتاب: الصلاة وحكم تاركها لابن القيم الجوزية ص ۴۰۳ ـ ۴۰۴، وكتاب: مجموعة رسائل في الصلاة ص ۱۴۸.

۲- مصنف ابن أبي شيبة، كتاب الصلوات، من قال إذا سمع الـمنادي فليجب ۳۴۵/۱، والأوسط في السنن والإجماع والاختلاف لابن الـمنذر، كتاب الإمامة، ذكر تخوف النفاق على تارك شهود العشاء والصبح جماعة، رقم الرواية ۱۹۰۵، ۱۳۷/۴، والمحلى لابن حزم ۲۷۴/۴.

مردی است که شب را به عبادت و نماز می‌گذراند، و روز را به روزه، ولی نماز جماعت و جمعه حاضر نمی‌شود

جواب داد: او در جهنم خواهد بود، و بار دیگر بعد از یک ماه از او همین سؤال شد، بار دیگر همان جواب را داد).

عبدالله بن مسعود و أبو موسی الأشعری رضی الله عنهما می‌گویند: «من سمع الـمنادي ثم لم يجبه من غير عذر فلا صلاة له»[1].

«کسی که أذان را بشنود ولی جواب آن را ندهد و به نماز جماعت نرود در حالیکه هیچ عذری ندارد نماز او صحیح نیست».

علی بن أبی طالب رضی الله عنه می‌گوید:

«مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ فَلَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ»[2].

«کسی که أذان را بشنود ولی به مسجد نیاید، نماز او از سرش بالاتر نمی‌رود، یعنی نماز او قبول نمی‌شود مگر اینکه عذر داشته باشد».

علی بن أبی طالب رضی الله عنه می‌گوید: «لاَ صَلاَةَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ إِلاَّ فِي الْمَسْجِدِ. فَقِيلَ لَهُ: وَمَنْ جَارُ الْمَسْجِدِ؟ قَالَ: مَنْ سمع النداء»[3].

۱- مصنف ابن أبي شيبة ۳۴۵/۱، والأوسط لابن الـمنذر ۱۳۶/۴ رقم الرواية ۱۹۰۲، والـمحلى لابن حزم ۲۷۴/۴.

۲- مصنف ابن أبي شيبة ۳۴۵/۱، والأوسط لابن المنذر ۱۳۶/۴ رقم الرواية ۱۹۰۱.

۳- عبدالرزاق في الـمصنف رقم الحديث ۱۹۱۵-۴۹۷/۱-۴۹۸ ومصنف ابن أبي شيبة ۳۴۵/۱، والأوسط لابن الـمنذر ۱۳۷/۴ رقم الرواية ۱۹۰۷، والـمحلى لابن حزم ۲۷۴/۴-۲۷۵.

«همسایه مسجد نماز او صحیح نیست مگر در مسجد است، گفته شد: ای أمیر المؤمنین همسایه مسجد چه کسی است؟ فرمود: کسی که أذان را بشنود همسایه مسجد است».

عطاء بن أبی رباح و أبو ثور رحمة الله علیهم می‌گویند: «حضور نماز جماعت فرض است»[۱].

إمام شافعی رحمه الله می گوی:

«فلا أرخص لـمن قدر على صلاة الجماعة في ترك إتيانها إلاَّ من عذر»[۲].

«کسیکه می‌تواند به نماز جماعت حاضر شود إجازه تخلف از نماز جماعت به او نمی‌دهم، مگر اینکه عذر داشته باشد».

إمام خطابی رحمه الله گوید:

«حضور نماز جماعت در مساجد واجب است، زیرا اگر سنت بود عبدالله بن أم مکتوم که نابینا بود أولی‌تر بود که از آن تخلف کند، و همچنین برای کسانیکه ضعیف و نابینا هستند مانند او واجب است».

عطاء بن أبی رباح گوید:

«فليس لأحد من خلق الله في الحضر والقرية رخصة في أن يدع الصلاة»[۳].

«رخصتی برای هیچ کس از بشر نیست، چه کسی که مقیم باشد، و چه کسی که در قریه (مسافر) باشد از نماز جماعت تخلف کند».

إمام الأوزاعی رحمه الله گوید:

۱- الأوسط لابن الـمنذر ۱۳۸/۴، والمغنى لابن قدامه ۵/۳، تفسیر القرطبی ۴۳۹/۱، فقه الإمام أبی ثور لسعدی حسین علی جبر ص ۲۲۱.

۲- کتاب الأم للشافعی ۱۵۴/۱.

۳- الأوسط في السنن والإجماع والاختلاف لابن الـمنذر ۱۳۷/۴.

«هیـچ گناهی بعد از شرک به خـدا بزرگتر از تأخیر نماز از وقت خود، و کشتن مؤمنی بغیر حق نیست».

حکمت فرض شدن نماز جماعت و منافع آن:

هیچ شکی نیست که دین مبین إسلام دینی است که مردم را به تضامن، و پیوستگی، و تآلف، و محبت، و ترابط، و أخوت و برادری با هم، دعوت می‌کند.

پس خداوند متعال برای زنده کردن چنین چیزها و تقویت آن بعضی از عبادتها را بر بندگان خود فرض و واجب فرموده که از جمله این عبادت‌ها نماز جماعت می‌باشد، و آنهم در هر شبانه روز پنج بار با برادران مسلمان خود در مسجد کنار هم و پشت سر هم ایستاده و با خدای خود ذکر و مناجات می‌کنند و در مسجد با همدیگر ملاقات کرده، روابط برادرانه را محکمتر و استوار می‌سازند، در اینجاست که برادران مسلمان احساس همدردی می‌کنند، و می‌دانند که هدف آنان یکی است و آنهم رضا و خوشنودی باریتعالی است.

و در برابر خدا با خشوع و خضوع کامل ایستاده و با او مناجات می‌کنند، و هیچ فرقی بین فقیر و ثروتمند، و أمیر و مأمور، و جاهل و نادان، و دانشمند نخواهد بود، بلکه همگی در یک صف ایستاده‌اند.

این باعث می‌شود که برادران مسلمان با هم ألفت و مودت بگیرند و از حال مادی و معنوی همدیگر با خبر شوند، و باعث رفع بسیاری از مشکلات نیز خواهد بود، و این اجتماع است که باعث سربلندی و عزت إسلام در جامعه بشری خواهد بود.

باریتعالی مسلمانان را خطاب می‌فرماید:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱرۡكَعُواْ وَٱسۡجُدُواْۤ وَٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمۡ وَٱفۡعَلُواْ ٱلۡخَيۡرَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ۩ ٧٧ وَجَٰهِدُواْ فِي ٱللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِۦۚ هُوَ ٱجۡتَبَىٰكُمۡ وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖۚ مِّلَّةَ أَبِيكُمۡ إِبۡرَٰهِيمَۚ هُوَ سَمَّىٰكُمُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ مِن قَبۡلُ وَفِي هَٰذَا لِيَكُونَ ٱلرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيۡكُمۡ وَتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِۚ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱعۡتَصِمُواْ بِٱللَّهِ هُوَ مَوۡلَىٰكُمۡۖ فَنِعۡمَ ٱلۡمَوۡلَىٰ وَنِعۡمَ ٱلنَّصِيرُ ٧٨﴾ [الحج: ۷۷-۷۸].

«ای مردمی که إیمان آورده اید به نماز ایستید و برای خدای یکتا رکوع و سجود بجا آورید، و پروردگارتان خدای یکتا را نه غیر او را عبادت کنید، و کارهای خیر انجام دهید تا رستگار شوید، و در راه خدا جهاد کنید آنچنانکه شایسته جهاد در راه او است جهاد با دشمنان خدا، جهاد به نفس و هوی، جهاد با شر و فساد برای اینکه خدای متعال شما مسلمانان را برای این مسئولیت بزرگ برگزید و دینی به شما سپرد که موافق فطرت و سرشت آدمی است، و از همه طرف رحمت خدا با آن همراه است، و در آن هیچ نوع سختی فوق طاقت نیست دین پدرتان إبراهیم است دین توحید و یکتاپرستی است که از عهد إبراهیم عليه السلام تا خاتم الأنبیاء بهم متصل است، خدای یکتا، شما أمت محمد صلى الله عليه وآله وسلم را مسلمان نامید تا دل و روی را بخدا تسلیم کنید، که أمت مسلمان بر یک راه راست است، این أمانت عظیم که بشما سپرده شد تا پیغمبر خدا محمد صلى الله عليه وآله وسلم گواه بر این أمت باشد، و راه سلوک أمت را تعیین فرماید، و شما أمت محمد بر همه مردم گواه باشید، راه راست و سلوک صحیح را برای جهانیان تعیین کنید شما أمت محمد قیم و سرپرست و راهنمای جهانیان هستید، و نماز بپا دارید، و زکات را بدهید، و اعتصام و اعتماد بر خدای یکتا داشته باشید، تا او تعالی دوست و یاری دهنده شما

باشد، که خدای متعال چه دوست خوب، و چه یاری دهنده خوبی است، سبحانه و تعالی».

نماز جماعـت در إسـلام برای از بین بردن فاصله‌های طبقاتی در جامعه می‌باشد، چه از نظر نـژاد پرستی و قومیت، و چـه از نظر سیاه و سرخ بودن.

همچنین اجتماع مسلمانان در مسجد برای نماز جماعت باعث می‌شود خداوند برکات و رحمات خود را بر آنان نازل فرماید.

جزای کسانیکه نماز جماعت را بدون عذر ترک می‌کنند:

نماز جماعت مزیت مهمی در جامعه إسلامی دارد، و نباید در أدای آن تهاون و تساهل و کسالت ورزید، و چنانکه از أحادیث زیر واضح است عدم حضور جماعت باعث عدم قبول نماز او می‌شود، و معلوم است کسیکه نماز او کامل نیست به بقیه أعمال و کردار او نگاه نمی‌شود.

عبدالله بن عباس رضي الله عنهما روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند:

«مـن سمع الـمنادى فلم يمنعه مـن اتباعه عذر - قالوا: وما العذر؟ - قال خوف أو مرض لم تقبل منه الصلاة التي صلّى»[1].

«کسیکه أذان را شنید و در إجابت کردن آن عذری او را منع نکرد، گفتند عذر مانند چه؟ فرمود: مانند ترس از دشمن، و یا مرض؛ نماز او قبول نمی‌شود».

یعنی نمازی که در خانه می‌خواند از او قبول نمی‌شود.

۱- رواه أبوداود ۳۷۳/۱ حديث رقم ۵۵۱، وصحيح سنن أبي داود ۱۶۴/۱، وابن ماجه حديث ۷۹۳ - ۲۶۰/۱، وصحيح سنن ابن ماجه حديث ۶۴۵، ۱۳۲/۱، والدارقطني في السنن ۴۲۰/۱، والحاكم في الـمستدرك ۲۴۶/۱، وغيرهم.

همچنین در حدیث دیگری روایت می‌کند که آنحضرتﷺ فرمودند:

«من سمع النداء فلم يأته فلا صلاة له إلاَّ من عذر»[1].

«کسی که أذان را بشنود ولی به نماز جماعت حضور نیابد نماز از او قبول نمی‌شود، مگر اینکه عذر داشته باشد».

و از أبی الدرداءس روایت است که فرمود از رسول اکرمﷺ شنیدم که می‌فرمود:

«ما من ثلاثة في قرية ولا في بدو لا تقام فيهم الصلاة إلاَّ قد استحوذ عليهم الشيطان فعليكم بالجماعة فإنَّما يأكل الذئب من الغنم القاصية»[2].

«هر سه نفری که در قریه و یا بادیه نشینی باشند و نماز جماعت را بر پا نکنند، کسانی هستند که شیطان بر دل آنان سخت إحاطه کرده، پس بر شماست که به جماعت حاضر شوید، زیرا گرگ همیشه گوسفندی را که از چوپان دور شده می‌خورد».

١- رواه ابن ماجه حديث رقم ٧٩٣، صحيح سنن ابن ماجه ١٣٢/١، ابن المنذر في الأوسط حديث رقم ١٨٩٨-١٣٥/۴، وابن حبان في (الإحسان) حديث رقم ٢٠۶۴- ۴١۵/۵، والحاكم وصححه ٢۴۵/١، وإرواء الغليل ٣٣٧/٢ وغيرهم.

٢- رواه أحمد في المسند ١٩۶/۵، وأبو داود حديث رقم ۵۴٣، وصحيح سنن أبي داود حديث ۵۴٧-١۶٢/١، (عون المعبود) ٢۵١/٢، والنسائي في السنن ٢/ ١٠۶-١٠٧، وصحيح سنن النسائي حديث ٢٨١/٨۴۶١، وصحيح ابن خزيمه حديث ١۴٨۶، ٣٧١/٢، والحاكم في المستدرك ٢۴۵/١، وغيرهم.

بعضی از آداب رفتن به نماز جماعت:

مستحب است برای کسی که از خـانه خارج شده و به نماز جماعت می‌رود با وضوء باشد خداوند می‌فرماید:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلتَّوَّٰبِينَ وَيُحِبُّ ٱلۡمُتَطَهِّرِينَ﴾ [البقرة: ۲۲۲].

«همانا که خداوند توبه کاران را دوست می‌دارد، و پاکیزگان را دوست می‌دارد».

وقتی بطرف مسجد می‌رود دست‌های خود را به داخل هم گره نزد.

رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ خَرَجَ عَامِدًا إِلَى الْمَسْجِدِ فَلاَ يُشَبِّكَنَّ بَيْنَ أَصَابِعِهِ فَإِنَّهُ فِي صَلاَةٍ»[1].

«اگر یکی از شما وضوء گرفت و آن را کامل و تمام کرد سپس بقصد مسجد برای نماز بیرون رفت، بین دو دست خود گره نزند، یعنی داخل هم نکند، زیرا او در حالت ادای نماز می‌باشد»[2].

مستحب است در حال رفتن به نماز نظیف و پاکیزه بوده خود را شیک کند، زیرا إسلام توصیه می‌کند به اینکه مسلمان باید منظر او زیبا بوده و از منظر زشت و ناپسند و پلید دوری کند و زیور و زینت دادن خود جزئی از آداب نماز می‌باشد.

باریتعالی می‌فرماید:

۱- رواه أبوداود ۳۸/۱ حدیث رقم ۵۶۲ (عون المعبود) ۲۶۸/۲ ـ ۲۶۹، وصحیح سنن أبي داود ۱۶۸/۱.

۲- زیرا گره زدن بین دست‌ها از صفات تنبلی و کسالت می‌باشد.

﴿يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ خُذُواْ زِينَتَكُمۡ عِندَ كُلِّ مَسۡجِدٖ وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ وَلَا تُسۡرِفُوٓاْۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُسۡرِفِينَ ٣١﴾ [الأعراف: ۳۱].

«ای فرزندان آدم در مقام عبادت لباس زینت بپوشید، از نعمت‌های خدا بخورید و بیاشامید، و اسراف مکنید که خداوند اسراف کنندگان را دوست نمی‌دارد».

رسول الله ﷺ به مسلمانان این آداب را آموزش می‌دادند، و به آنان توصیه می‌فرمودند تا به این آداب عمل کنند و در هیئت و مظهر خود زیبا باشند.

و آنحضرت ﷺ می‌فرمایند:

«لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنًا ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، الْكِبْرُ مَنْ بَطَرَ الْحَقَّ وَغَمَصَ النَّاسَ»[1].

«کسی که در قلب او مثقالی از یک انـدک از کبر و غرور باشد وارد بهشت نمی‌شود، یکی از یاران سؤال کرد: ای پیامبر فردی دوست دارد لباس او خوب و زیبا باشد، و همچنین کفش و پاپوش او زیبا و قشنگ باشد! آن حضرت فرمودند: خداوند زیبا و قشنگ است، و زیبائی و قشنگی را دوست دارد، کبر و غرور نا خوش نودی و عدم رضایت از حق و تحقیر مردم و ناچیز شمردن مردم است».

پس ظرافت و لطافت و زیبائی، و عـدم اسراف و تکلف در آن، و حسن منظر، از آداب إسلام می‌باشد.

۱- رواه مسلم في كتاب الإيمان حديث رقم ۹۱.

همچنین از آداب رفتن به نماز است که انسان از تمامی عیب‌ها دور بوده خوش بو و دندان‌های خود را مسواک بزند.

از أبی هریرهؓ روایت است که رسول الله فرمودند:

«لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلاةٍ»[1].

«اگر ترس از این نبود که بر أمت من مشقت و سختی وارد شود، به آن‌ها أمر می‌کردم تا در نزد هر نماز دندان‌های خود را مسواک بزنند».

و بر إنسان است که از بوهای بد و ناپسند خودداری کرده دوری جوید، زیرا دین مبین إسلام کسانی را که پیاز و سیر و یا کرّات و تربچه بودار خورده‌اند از دخول به مسجد نهی می‌کند تا اینکه فرشتگان و بردران نمازگذار آن‌ها از بوی بد و ناپسند آنان آزار و أذیت نبینند.

از جابر بن عبداللهؓ روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند:

«من أكل ثوماً أوبصلاً فليعتزلنا وليعتزل مسجدنا وليقعد في بيته»[2].

«کسی که سیر و یا پیاز خورده از ما و از مسجد ما کناره گیری کرده و در خانه‌اش بنشیند».

و از این بوهای بد و ناپسند کشیدن سیگار، و چپق، و غلیان است که بوی بد آن از دهان و لباس آن أشخاص بر می‌خیزد، پس از این کار حرام و بد و ناپسند دوری جوئید، زیرا فرشتگان و مردم از بوی بد آن اذیت وآزار می‌شوند.

از آداب رفتن به نماز است اینکه اگر اقامه گفته شد باید فرد آرامش خویش را حفظ نماید و در رفتن شتاب نکند.

۱- متفق علیه.

۲- متفق علیه.

از أبی هریـره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ فَلاَ تَأْتُوهَا تَسْعَوْنَ، وَأْتُوهَا تَمْشُونَ وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا»[۱].

«چون نماز اقامه گردید با شتاب به سوی نماز نروید، بلکه با آرامش بروید، پس آنچه از نماز دریافتید بخوانید، و آنچه از شما فوت شد بعد از سلام تکمیل کنید».

همچنین از آداب رفتن به مسجد خواندن أوراد و أذکار وارده در سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم می‌باشد که می‌توانید به کتاب أذکار و أوراد مراجعه کنید[۲].

و وقتی به مسجد رسیدید پای راست خود را جلو کرده این دعا را بخوانید:

أولاً: صلوات و درود بر محمد صلی الله علیه وسلم فرستاده سپس بگوئید: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ».

«بار الهی گناهان مرا ببخش و درهای رحمت خود را بر روی من باز فرما».

و وقتی از مسجد خارج می‌شوید پای چپ خود را جلو کرده و صلوات بر محمد صلی الله علیه وسلم فرستاده بگوئید: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ».

«بار إلهی گناهان مرا ببخش و درهای فضل و فضیلت خود را بر روی من باز فرما».

۱- رواه مسلم في كتاب المساجد ۴۲۰/۱ باب ۳۸ حدیث ۶۰۲.

۲- مانند کتاب الأذكار إمام نووی، وحصن المسلم، وغیر از این‌ها.

و وقتی به مسجد داخل شدید با صدای بلند سلام کرده و قبل از نشستن دو رکعت نماز تحیه مسجد بخوانید.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «إِذا دَخَلَ أَحدُكم الـمسجدَ فليركّعْ ركعتين قبل أن يجلسَ»[۱].

«هنگامی که یکی از شما داخل مسجد شد دو رکعت نماز قبل از اینکه بنشیند بخواند».

و بعد از آن در صف أول و دست راست إمام اگر امکان پذیر بود بدون ایجاد مزاحت برای مردم بنشیند، چنانکه رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«إن الله وملائِكَتَهُ يصلُّونَ على مَيَامِنِ الصُّفُوفِ»[۲].

«خداوند و فرشتگان او برای کسانیکه در دست راست إمام هستند طلب مغفرت می کنند».

سپس به ذکر خدا و تلاوت قرآن مشغول شده تا اینکه وقت أدای نماز برسد.

تعدادی که جماعت با آنها منعقد می‌شود:

قبلاً بایستی ذکر کنیم که نماز جماعت بر چه کسی واجب است:

نماز جماعت بر مردی که آزاد بوده، برده نباشد، و هیچ عذر شرعی در عدم حضور او به جماعت نداشته باشد واجب است.

۱- متفق علیه.

۲- رواه أحمد وأبوداود حديث ۶۷۶، ۳۷۲/۲، وصحيح سنن أبي‌داود ۱۹۹/۱، وانظر فتح الباري ۲۱۳/۲، سنن الكبرى للبيهقي ۱۰۳/۳، والترغيب والترهيب ۳۲۰/۱، وغيرهم.

أما تعدادی که جماعت با آن‌ها منعقد می‌گردد دو نفر می‌باشد، یکی إمـام، و دیگری مأموم، و هرچه تعداد أشخاص زیادتر شود آن نماز نزد خداوند محبوبتر خواهد بود، رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«صَلاَةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِهِ وَحْدَهُ، وَصَلاَتُهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِهِ مَعَ رَجُلٍ، وَمَا كَثُرَ كَانَ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»[۱].

«نماز یک فرد با دیگر از نماز او به تنهائی بهتر است، و نماز او با دو نفر از نماز او با یک نفر بهتر است، و هرچه تعداد نمازگذاران بیشتر باشد نزد خداوند آن نماز محبوبتر خواهد بود».

و اگر یکی از جماعت‌های دو نفره بچه و یا زن باشد، جماعت نیز بر پا می‌شود، و آن را جماعت می‌گویند.

عبدالله بن عباس رضي الله عنهما روایت می‌کند:

«بِتُّ عِنْدَ خَالَتِي فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ، فَقُمْتُ أُصَلِّي مَعَهُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ، فَأَخَذَ بِرَأْسِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ»[۲].

«شبی نزد خاله‌ام میمونه خوابیدم[۳] و رسول الله ﷺ برای خواندن نمـاز تهجد یعنی سنت شب بلند شد من هم بلند شدم تا با او نماز بخوانم، و در دست چپ او ایستادم، آنحضرت سرم را گرفت و مرا به دست راست خود برد در حالیکه او در نماز بودند».

این حدیث دلالت می‌کند که با دو نفر هم جماعت منعقد می‌شود.

۱- رواه أبو داود صحيح سنن أبي داود حديث ۵۵۴، ۱۶۵/۱ وصحيح نسنن النسائي حديث ۸۴۲، والحاكم وصححه ۲۶۹/۳.

۲- متفق علیه.

۳- میمونه یکی از أمهات المؤمنین و همسر رسول اکرم ﷺ می باشد.

إمام مسلمﷺ در حدیث دیگری روایت می‌کند که ابن عباسﷺ گفت: «فَأَقَامَنِی عَنْ يَمِينِهِ وَأَقَامَ الْمَرْأَةَ خَلْفَنَا»[1].

«پس مرا به دست راست خود برد، و زن یعنی أم المؤمنین میمونه را پشت سرمان قرار داد».

از شرحبیل روایت است که گفت: شنیدم جابر بن عبدالله می‌گوید: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِﷺ يُصَلِّ الْمَغْرِبَ فَجِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ»[2].

«شنیدم رسول اللهﷺ نماز مغرب را می‌خواندند، من آمدم و دست چپ او ایستادم، پس مرا به دست راست خود برد».

بعضی از آداب نماز جماعت

اگر فردی داخل مسجد شد و نماز بر پا بود باید بلا فاصله به إمام اقتداء کند در هر حالیکه إمام بود، حال چه در أول نماز و یا در آخر آن باشد.

أبوهریرةﷺ روایت می‌کند که رسول اللهﷺ فرمودند: «إِذَا جِئْتُمْ إِلَى الصَّلاَةِ وَنَحْنُ سُجُودٌ فَاسْجُدُوا وَلاَ تَعُدُّوهَا شَيْئًا وَمَنْ أَدْرَكَ الرَّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلاَةَ»[3].

۱- متفق علیه.

۲- رواه ابن ماجه ۱۷۵/۱، صحیح سنن ابن ماجه حدیث ۷۹۴، ۱۶۰/۱.

۳- رواه أبوداود ۵۵۳/۱، صحیح سنن أبي داود حدیث ۸۹۳، ۲۵۲/۱، والدارقطني في السنن ۳۴۷/۱، والبیهقي في الکبری ۸۹/۲، والحاکم في المستدرك ۲۱۶/۱.

«اگر به نماز آمدید و ما را در حال سجـود دیدید شما هم به سجده بروید ولی آن را رکعتی ندانید، و کسی که به یک رکعت از نماز برسد، به نماز جماعت رسیده است».

از إمام چه در تکبیرة الإحـرام و چه در رکوع، و یا رفع از رکوع، و یا سجود، و یا رفع از سجود، و غیره سبقت نگیرید، زیرا این عمل حرام است و رسول الله ﷺ از آن نهی فرموده‌اند.

از أنس بن مالک رضی الله عنه روایت است که گفت: «صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمَّا قَضَى الصَّلاَةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّى إِمَامُكُمْ فَلاَ تَسْبِقُونِى بِالرُّكُوعِ وَلاَ بِالسُّجُودِ وَلاَ بِالْقِيَامِ وَلاَ بِالاِنْصِرَافِ فَإِنِّى أَرَاكُمْ أَمَامِى وَمِنْ خَلْفِى»[1].

«روزی رسول الله ﷺ با ما نماز خواند، و وقتی از نماز سلام داد رو به ما کرد و فرمود: ای مردم من إمام شما هستم پس بر من سبقت و پیشی نگیرید، نه در رکوع، و نه در سجود، و نه در بلند شدن از رکوع و سجود، و نه در سلام دادن از نماز، از من سبقت وپیشی نگیرید، من شما را از جلو و پشت سر خود می‌بینم».

از أبی هریـره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «أَمَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الإِمَامِ أَنْ يُحَوِّلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ»[2].

۱- رواه مسلم في كتاب الصلاة باب ۲۵ تحريم سبق الإمام بالركوع أو السجود ونحوه حديث رقم ۱۱۲ (۴۲۶).

۲- متفق عليه.

«آیا یکی از شما که قبل از إمام سرش را از سجده بلند می‌کند، نمی‌ترسد خداوند سرش را به سر الاغ، و صورت و جسم او را به صورت و جسم الاغ تبدیل کند؟».

و از أبی هریره‌ﷺ روایت است که رسول الله‌ﷺ فرمودند: «إِنَّمَا جُعِلَ الإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ»[1].

«إمام برای این است تا از او پیروی و متابعت شود، پس وقتی تکبیرة الإحـرام گفت شما نیز بعد از او تکبیرة الإحرام بگوئید، و اگر به رکوع رفت شما نیز بعد از او به رکوع بروید، و اگر بعد از بلند شدن از رکوع گفت سمع الله لمن حمده شما: ربنا ولک الحمد بگوئید، و اگر به سجده رفت، شما نیز به سجده بروید، و اگر نماز را در حال نشستن خـوانـد شما نیز همگی یتان نماز را در حال نشستن بخوانید».

عذرهایی که می‌شود با آن‌ها نماز جماعت را ترک کرد:

- شدت وزش بـاد، و باریدن باران، و سرمای خیلی سرد، و شدت گرمای ظهر.
- مریـض بـودن، و اینکه اگر بـه جماعت حاضر شد به او مشقت وارد می‌شود.
- ترس از دشمن، مانند ترس از مال و جان و ناموس خود.
- فشار آوردن إدرار و مدفوع.

۱- متفق علیه.

از عائشةرضي الله عنها روایت است که گفت شنیدم رسول اللهصلی الله علیه و آله و سلم می‌فرمایند: «لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ»[۱].

«با حاضر شدن خوراک بر سفره نماز نیست، و همچنین اگر بر فردی إدرار و یا مدفوع فشار آورد نماز جماعت ساقط می‌شود».

- خـوردن چیز بد بو مانند پیاز و سیر، و دلیل آن قبلاً ذکر کردیم.
- خواب بودن، و همچنین لخت و برهنه بودن، و غیر از اینها.

فضیلت نماز جماعت:

نماز جماعت فضیلت‌های بسیار زیادی دارد.

عبدالله بن عمررضي الله عنهما روایت می‌کند که رسول اللهصلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «صلاة الجماعة أفضل من صلاة الفرد بسبع وعشرين درجة»[۲].

«نماز جماعت بر نماز فرد و تنهائی به بیست و هفت درجه فضیلت و برتری دارد».

پس چه بهتر از اینکه إنسان مؤمن همیشه با جماعت، و در مسجد نماز بخواند تا این فضیلت را کسب نماید.

إنسان هر گامی که برای رفتن به مسجد بر می‌دارد خداوند برای او أجر و پاداش می‌نویسد.

أبوهریرهرضي الله عنه روایت می‌کند که رسول اللهصلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «صَلاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تُضَعَّفُ عَلَى صَلاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْساً وَعِشْرِينَ ضِعْفاً, وَذَلِكَ: أَنَّهُ

۱- رواه مسلم في كتاب الـمساجد باب ۱۶ حديث رقم ۶۷ (۵۶۰)، وانظر شرح السنة للبغوي ۳۵۹/۳.

۲- متفق عليه.

إِذَا تَوَضَّأَ, فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لا يُخْرِجُهُ إلا الصَّلاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إلا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ, وَحُطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ. فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلْ الْمَلائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ, مَا دَامَ فِي مُصَلاهُ: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ, اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ, اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ, وَلا يَزَالُ فِي صَلاةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلاةَ»[1].

«نماز فرد در جماعت بیست و پنج برابر نماز در خانه و بازار به أجر و پاداش او از إضافه می‌شود، زیرا اگر بطور کامل وضوء گرفت سپس بسوی مسجد خارج شد، و خروج او فقط برای أدای نماز در مسجد بود، هر گامی که بر می‌دارد به أجر و پاداش و ثواب او یک درجه إضافه، و از گناه او یک سیئه کاسته می‌شود، و وقتی نماز را خواند همچنان فرشتگان بر او درود می‌فرستند تا وقتی در جای نمازش می‌باشد، اگر وضوی خود را باطل نکند، و فرشتگان می‌گویند: بار إلهی بر او درود بفرست، بار إلهی او را رحمت کن، و او در حالت نماز است تا هنگامی که منتظر نماز بعدی است».

وقتی إنسان در جماعت نماز می‌خواند از ریاکاری و نفاق و دو روئی إیمن و پاک خواهد بود.

از عبدالله بن مسعود ﷺ روایت است که می‌گوید: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ غَدًا مُسْلِمًا، فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَؤُلاَءِ الصَّلَوَاتِ، حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ ﷺ سُنَنَ الْهُدَى، وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُصَلِّي فِي بَيْتِهِ، لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ، وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ، ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هَذِهِ الْمَسَاجِدِ، إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً، وَيَرْفَعُهُ بِهَا

١- متفق عليه.

دَرَجَةً، وَيَحُطُّ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةً، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا، إِلاَّ مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ، يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ، حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ»[1].

«کسی که می‌خواهد خداوند را ملاقات کند در حالی که مسلمان است، پس بر این نمازها که برای آن أذان گفته می‌شود محافظت کند، زیرا خداوند برای پیامبر شما سنت‌هائی که مردم را به راه مستقیم هدایت کند تشریع و قانون گذاری کرده، و این نمازها جزو این سنت‌هاست، و اگر نمازها را در خانه‌هایتان خواندید، همچنانکه این متخلف از نماز در خانه‌اش می‌خواند، سنت پیامبرتان را ترک کرده اید، و اگر سنت پیامبرتان را ترک کنید گمراه خواهید شد، و مردی که وضوء را بطور کامل گرفته سپس به طرف مسجدی از این مساجد بحرکت آید، خداوند برای هر گامی که بر می‌دارد یک نیکی نوشته، و درجه ای او ثواب و أجر به او إضافه کرده، و گناهی از گناهان او کاسته می‌کند، و در زمان پیامبرﷺ هیچکس از نماز جماعت تخلف نمی‌کرد مگر منافقی که نفاق او ظاهر و آشکار بود، و در آن زمان دو طرف مرد مریض را می‌گرفتند تا او را در صف نماز قرار دهند و با جماعت نماز بخواند».

از أبی هریـرهس روایت است که رسول اللهﷺ فرمودند: «مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلاً كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ»[2].

«کسی که صبح و شام بـرای نماز جماعت به طرف مسجد می‌رود، هر اندازه به مسجد رود خداوند برای او در بهشت مهمانی فراهم می‌کند».

١- رواه أحمد ٤١٥/١، ٤١٩، ومسلم كتاب حديث ٢٥٦ (٦٥٤) ٤٥٣/١، وأبو داود، صحيح سنن أبي داود حديث ٥٥٠، ١٦٣/١ ـ ١٦٤، وصحيح سنن النسائي حديث ٨٤٨، ٢٨١/١.

٢- متفق عليه.

از بریدةس روایت است که رسول الله ج فرمودند: «بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»[1].

«به کسانی که در تاریکی شب‌ها به مساجد می‌روند بشارت بده که در قیامت از نوری کامل برخوردار خواهند شد».

فضیلت نماز صبح و عشاء:

از عثمان بن عفانس روایت است که گفت شنیدم رسول الله ج می‌فرماید: «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ»[2].

«کسی که نماز عشاء را با جماعت بخواند، مانند اینکه نصفی از شب را در نماز گذرانده، و کسیکه نماز صبح را نیز با جماعت بخواند، مانند اینکه تمامی شب را در نماز گذرانده است».

و أبوهریـرهس روایت می‌کند که رسول الله ج فرمودند: «لَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا»[3].

۱- رواه أبوداود حديث ۵۶۱، وصحيح سنن أبي داود ۱۶۸/۱، وابن ماجه ۱۴۰/۱، صحيح سنن ابن ماجه حديث ۶۳۳، ۱۳۰/۱، الترغيب والترهيب ۲۱۲/۱، والترمذي حديث ۲۲۳، ۴۳۵/۱.

۲- رواه أحمد في المسند حديث ۴۰۹، ۴۶۸/۱ الموسوعة الحديثية، و مسلم حديث ۲۶۰ (۶۵۶)، ۴۵۴/۱، والترمذي حديث ۲۲۱، ۴۳۳/۱

۳- متفق عليه.

«اگر مردم می‌دانستند چـه ثواب و پاداشی در نماز عشاء و نماز صبح است به مسجد می‌آمدند اگر چه بطور خزیدن باشد».

و در حدیث دیگر روایت می‌کند که آن حضرتﷺ فرمودند: «لَيْسَ صَلاَةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنْ صَلاَةِ الفَجْرِ وَالعِشَاءِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْواً»[۱].

«هیچ نمازی بر منافقین مانند نماز صبح و عشاء سخت نیست و اگر می‌دانستند چه أجـر و ثوابی در آن دو است به نماز حاضر می‌شدند اگر چه بطور خزیدن باشد».

فضیلت نماز صبح و عصر:

أبو موسى الأشعریؓ روایت می‌کند که رسول اللهﷺ فرمودند: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ»[۲]. «کسی که نماز صبح و نماز عصر را با جماعت بخواند داخل بهشت می‌شود».

إمام الخطابی گوید: (بَرْدَین) نامیده شده است، زیرا در دو طرف روز یعنی أول و آخر آن وقتی هوا خوب می‌شود و گرمی آن از بین می‌رود خوانده می‌شود.

أبوزهیر عمّار بن رؤیبةؓ روایت می‌کند که گفت شنیدم رسول اللهﷺ می‌فرمایند:

۱- متفق علیه.

۲- متفق علیه.

«لَنْ يَلِجَ النَّارَ أَحَدٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا. يَعْنِى الْفَجْرَ وَالْعَصْرَ»[۱].

«کسی که قبل از طلوع آفتاب (نماز صبح) و قبل از غروب آفتاب (یعنی نماز عصر) را بخواند داخل جهنم نمی‌شود».

جندب بن عبدالله بن سفیان رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِى ذِمَّةِ اللَّهِ فَلاَ يَطْلُبَنَّكُمُ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَىْءٍ فَيُدْرِكَهُ فَيَكُبَّهُ فِى نَارِ جَهَنَّمَ»[۲].

«کسی که نماز صبح را در جماعت بخواند در حفظ و أمان خداست، پس ای بنی آدم کاری مکن که خداوند تو را بازخواست کند و در حفظ و أمان او نباشی، و به این خاطر تو را به جهنم داخل کند».

أبوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ»[۳].

«فرشتگانی پی در پی بر شما وارد می‌شوند، گروهی شب می‌آیند و گروهی روز می‌آیند، و این‌ها صبح و عصر با هم یک جا جمع می‌شوند، سپس آنانی که شب را با شما گذرانده‌اند به طرف آسمان بالا می‌روند، خداوند در حالیکه حال انسان‌ها را از فرشتگان بهتر می‌داند از آن‌ها سؤال می‌کند:

۱- رواه أحمد في المسند ۱۳۶/۴، ۲۶۱، ومسلم حديث ۲۱۳ (۶۳۴)، ۴۴۰/۱، و أبوداود، صحيح سنن أبي‌داود حديث ۴۲۷، ۱۲۶/۱.

۲- رواه مسلم حديث ۲۱۳ (۶۳۴) ۴۴۰/۱.

۳- متفق عليه.

چگونه و در چه حالی بندگانم را ترک کردید؟ آن‌ها می‌گویند: آن‌ها را ترک کردیم در حالیکه نماز می‌خواندند، و به آنان وارد شدیم درحالیکه نماز می‌خواندند».

جریر بن عبدالله البجلی رضی الله عنه روایت می‌کند شب چهاردهمی بود که نزد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم نشسته بودیم و آن حضرت به ماه نگاهی کرد و فرمود: «إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لاَ تُضَامُّونَ فِي رُؤْيَتِهِ، فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لاَ تُغْلَبُوا عَلَى صَلاَةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَصَلاَةٍ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ، فَافْعَلُوا»[۱].

«همانا همه شما یعنی مؤمنان خدا را خواهید دید، همچنانکه همه شما این ماه شب چهاردهم را می‌بینند و در دیدن آن هیچ مزاحمت و مانعی برای شما ایجاد نمی‌شود، پس اگر توانستید که بر شما نمازی قبل از طلوع آفتاب یعنی نماز صبح و نمازی قبل از غروب آفتاب یعنی نماز عصر غلبه نکند این کار را بکنید»[۲].

از بریده رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند: «من ترك صلاة العصر فقد حبط عمله»[۳].

۱- متفق علیه.

۲- رؤیت و دیدن باریتعالی دیدن حقیقی است که فقط برای مؤمنان در روز قیامت امکان پذیر است، بر خلاف بعضی از فرق‌های ضاله و گمراه که در دیدن خداوند در روز قیامت ممانعت می‌ورزند و می‌گویند دیدن حقیقی امکان پذیر نیست، أما عقیده أهل سنت و جماعت بر این است که دیدن خداوند در روز قیامت فقط برای مؤمنان امکان پذیر خواهد بود.

۳- رواه البخاري حدیث ۵۵۳ و ۵۹۴، (الفتح ۳۱/۲)، صحیح سنن النسائی حدیث ۴۷۳، ۱۵۹/۱، وصحیح سنن ابن ماجه حدیث ۵۶۸، ۱۱۵/۱.

«کسی که نماز عصر را عمداً ترک کند تمام أعمال و کردار او باطل می‌شود».

والله ولی التوفیق وآخر دعوانا أن الحمدلله رب العالـمین.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین